

PRI ŠTUDENTOV – PRILOŽNOST ZA IZBOLJŠANJE POKLICNIH IN PODJETNIŠKIH KOMPETENC

Karmen Grudnik, univ. dipl. ekon. (karmen.grudnik@sc-sg.si)

Jožica Ovcjak, univ. dipl. ekon. (jozica.ovcjak@sc-sg.si)

ŠOLSKI CENTER SLOVENJ GRADEC
Višja strokovna šola

POVZETEK

Povratne informacije študentov o opravljenem praktičnem izobraževanju (PRI) so za šolo ključne, saj omogočajo prilagajanje PRI glede na potrebe študentov in podjetij, izboljšujejo kakovost mentorstva ter prispevajo h krepitvi poklicnih in podjetniških kompetenc študentov.

Da bi odkrili priložnosti za izboljšave v izvedbi PRI, smo izvedli raziskavo o izvedenem PRI v prvem letniku. Sodelovalo je 213 študentov drugega letnika iz enajstih višjih strokovnih šol, kjer se izvaja 11 različnih programov. Raziskava je pokazala, da si mentorji PRI v podjetjih prizadevajo študentom dati priložnost, da okrepijo svoje poklicne in podjetniške kompetence, da pa se manj kot polovica študentov (46 %) samoiniciativno odloči izpostaviti področje, na katerem želijo okrepiti svoje kompetence. 75 % anketiranih meni, da so z izvedbo PRI okrepili svoje kompetence, so pa mnenja, da se na PRI opravlja preveč ponavljajočih zadolžitev. Študentom programa Ekonomist se zdi najpomembnejše opravljanje konkretnih zadolžitev (31 %) in sodelovanje s strokovnjaki (27 %), študentom programa Informatika in Mehatronika pa se zdi najpomembnejša uporaba različnih tehnologij. Večina študentov (68 %) si želi sodelovanje s podjetjem, kjer so opravljali PRI, nadaljevati. Povprečna ocena zadovoljstva z izvedbo PRI znaša 3,4 na lestvici od 1 do 4.

Ključne besede: poklicne kompetence, podjetniške kompetence, praktično izobraževanje, trg dela, mentorji PRI.

1 UVOD

Višje strokovne šole se pri usposabljanju študentov za vstop na trg dela nenehno soočajo s potrebo po krepitvi zavedanja o pomembnosti poklicnih in podjetniških kompetenc. Ker je PRI del izobraževalnih programov v višjih strokovnih šolah, je prav izvedba PRI priložnost za krepitev teh kompetenc. Pri tem se poklicne kompetence, ki so ožje usmerjene na stroko, tesno prepletajo s podjetniškimi kompetencami oz. podjetnostnimi kompetencami, saj višješolski programi študente ozaveščajo tudi o možnostih samostojne podjetniške poti.

Kot pripomoček za pravilno razumevanje kompetenc je na voljo okvir podjetnostne kompetence EntreComp. Okvir EntreComp so pristojni v EU oblikovali zato, da bi evropskim državljanom pomagal razumeti pomen podjetnosti kot ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. Okvir se je začel izvajati leta 2016 kot del Programa za nova znanja in spretnosti za Evropo (EntreComp, 2019).

Slika 1. Področja in kompetence modela EntreComp (Vir: EntreComp, str. 8)

Višja strokovna šola Slovenj Gradec si prizadeva, da bi se oblike sodelovanja z institucijami v ožjem in širšem okolju, ki nudijo praktično izobraževanje študentom, nenehno nadgrajevale in s tem pozitivno vplivale na krepitev poklicnih in podjetniških kompetenc študentov v skladu z zahtevami trga dela. Vrednotenje izvedbe PRI vsako leto izvajamo s samoevalvacijo izvedbe PRI. Da pa bi pridobili čim širšo sliko o prednostih in pomanjkljivostih izvedbe PRI ter odkrili priložnosti za izboljšave, smo poiskali mnenja študentov drugega letnika enajstih višjih strokovnih šol različnih smeri o izvedenem PRI v prvem letniku.

2 RAZISKAVA MED ŠTUDENTI VIŠJIH STROKOVNIH ŠOL

Namen raziskave je bil proučiti mnenje študentov o izvedenem PRI v prvem letniku in pridobivanju poklicnih in podjetniških kompetenc ter oblikovati predloge izboljšav v izvedbi PRI.

Cilji raziskave so bili:

- analizirati mnenje študentov o prizadevanju mentorjev PRI v podjetjih/ustanovah, da se z izvedbo PRI okrepijo študentove poklicne in podjetniške kompetence;
- ugotoviti, ali so študenti samoiniciativni in na PRI izpostavijo področja, na katerih želijo delati, da bi okrepili svoje poklicne in podjetniške kompetence;
- ugotoviti, katere dejavnike študenti občutijo kot oviro pri pridobivanju znanj/kompetenc pri opravljanju PRI.

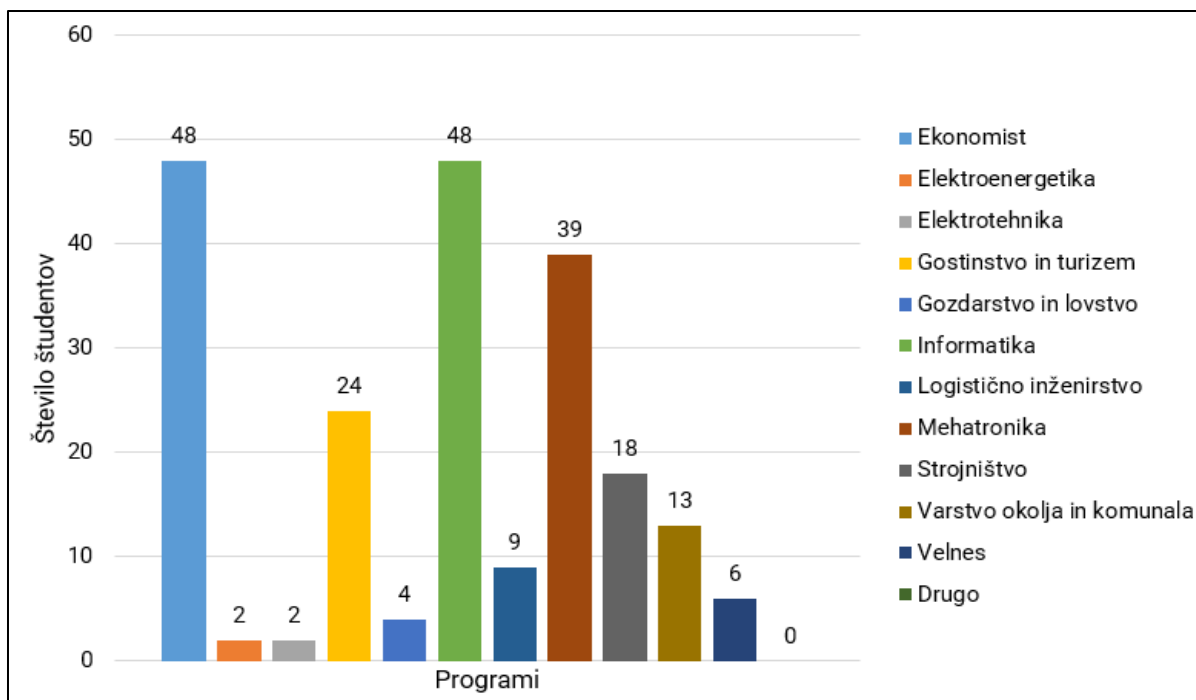
Hipoteze raziskave

- Večina študentov meni, da so na PRI okrepili svoje kompetence, a so bile zadolžitve preveč enostavne.
- Študenti menijo, da je za njihov poklicni razvoj najbolj pomembno, da na PRI opravljajo konkretne naloge, oz. dobijo konkretne zadolžitve.
- Večina študentov je z izvedbo PRI zadovoljna in si želi sodelovanje s podjetjem/ustanovo, kjer so opravljali PRI v prvem letniku, nadaljevati.

Metoda, vzorec in potek raziskave

Za pridobivanje podatkov je bila izvedena anonimna e anketa MS-Forms med študenti drugih letnikov višješolskega izobraževanja. Vključeni so bili študenti iz enajstih različnih programov (slika 2) na 11 višjih strokovnih šolah (javno šolstvo). Na anketo se je odzvalo 213 študentov, 75 žensk in 138 moških. Največ študentov, ki so odgovorili na anketo, obiskuje programe Ekonomist (23 %), Informatika (23 %), Mehatronika (18 %) ter Gostinstvo in turizem (11 %). Od 213 študentov si je 193 študentov (91 %) institucijo/podjetje, kjer so opravljali PRI, poiskalo samo, 20 študentom pa je pomagala šola.

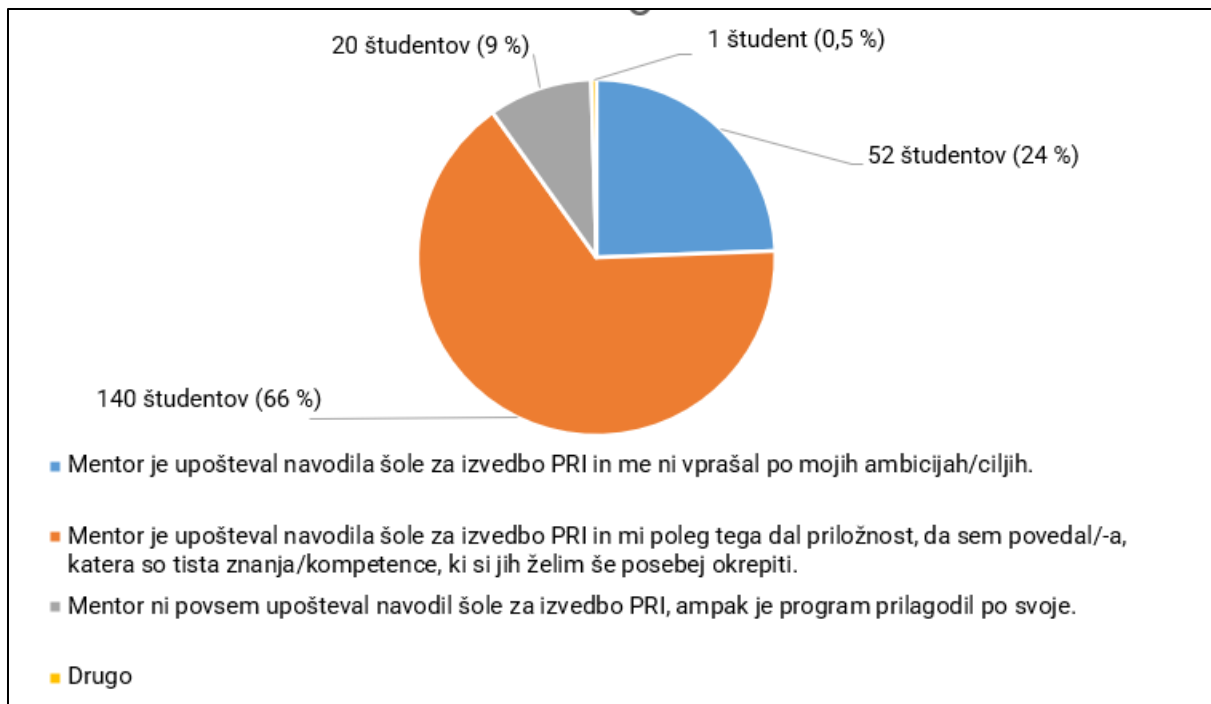
Anketiranje je potekalo v novembru 2023. Rezultati ankete so bili obdelani v programu Microsoft Excel. Podrobneje so predstavljeni odgovori anketirancev štirih najbolj zastopanih programov.

Slika 2. Študenti po programih

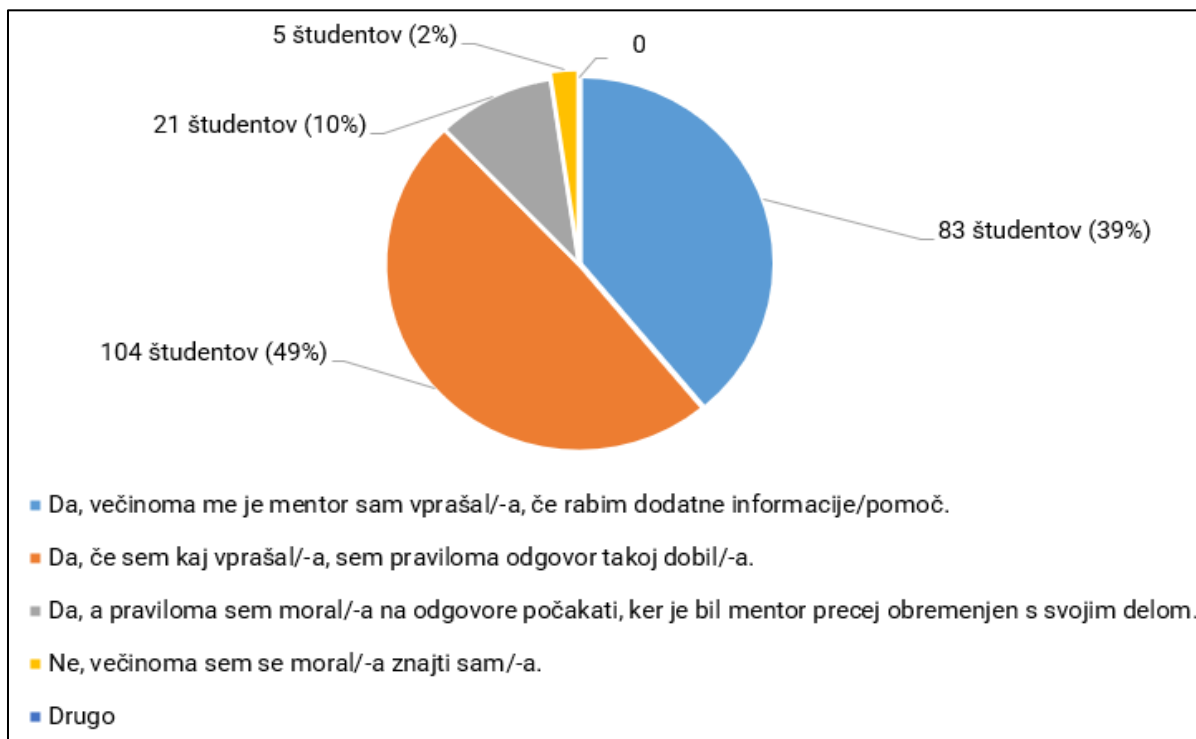
Anketa je vsebovala, poleg treh demografskih vprašanj (spol, šola, program), enajst vsebinskih vprašanj, s katerimi se je ugotavljalo zadovoljstvo študentov s PRI in z delom mentorja na PRI ter raziskovalo, ali so se z načinom izvedbe PRI krepile poklicne in podjetniške kompetence.

2.1 UGOTOVITVE RAZISKAVE

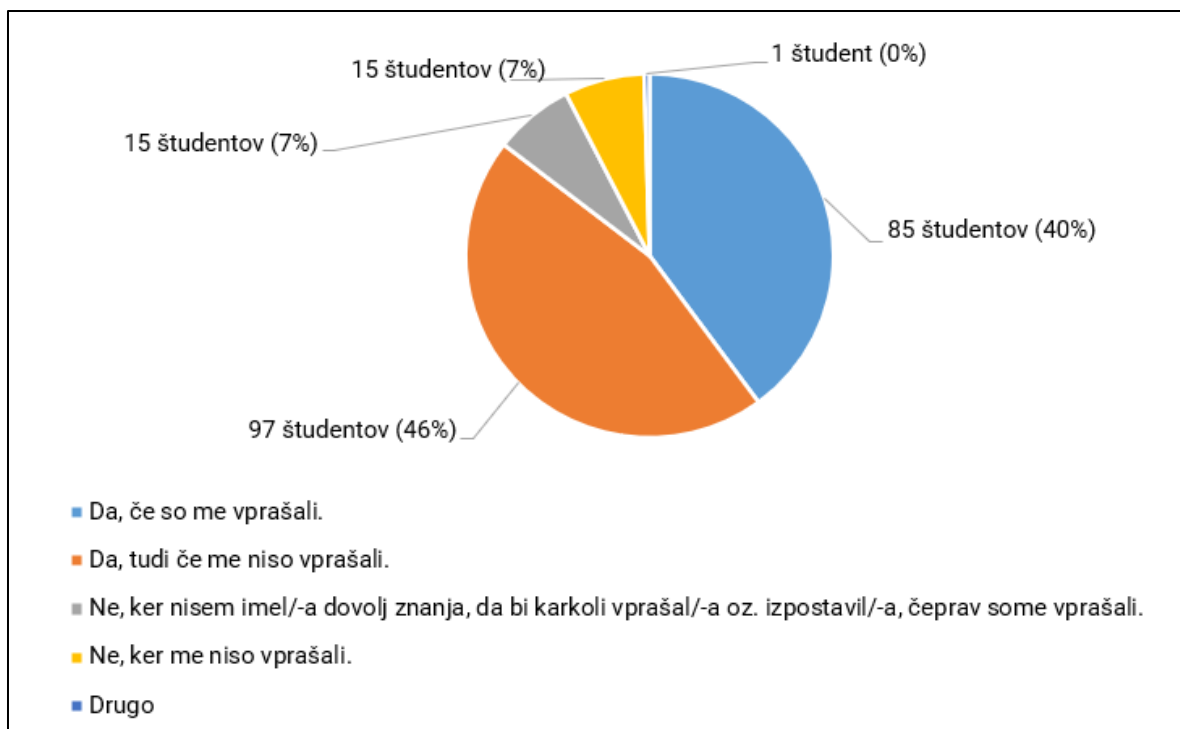
Slika 3. Ali menite, da je vaš mentor razumel vaše cilje in ambicije glede pridobivanja poklicnih in podjetniških kompetenc ter vam je pomagal pri njihovi uresnitvi?

Odgovori 140 anketirancev (65 %) kažejo, da si mentorji prizadevajo študentom dati priložnost, da okrepijo svoje poklicne in podjetniške kompetence. Iz odgovorov je tudi razvidno, da mentorji upoštevajo navodila šole za PRI, iz česar lahko zaključimo, da je vsebina navodil za PRI, ki jih podjetju/instituciji posreduje šola, zelo pomembna.

Slika 4. Ali je bil vaš mentor odziven na vaša vprašanja in potrebe?

Da mentorji imajo razumevanje za cilje študentov glede pridobivanja kompetenc, potrjujejo tudi odgovori, ki jih kaže slika 4. Rezultati kažejo, da je odzivnost mentorjev visoka, da se zavedajo, da prevzem mentorstva pomeni, da morajo študenti čim prej dobiti informacije, če imajo vprašanja. Študente mentorji tudi sami pogosto vprašajo, če potrebujejo pomoč. Posledično je razumljivo, da je kar 144 anketirancev (67 %) pri oceni splošnega zadovoljstva z mentorjem podalo najvišjo oceno (zelo zadovoljen) in 48 anketirancev (23 %) oceno zadovoljen. Torej je skupno 90 % študentov zelo zadovoljnih oz. zadovoljnih z mentorjem.

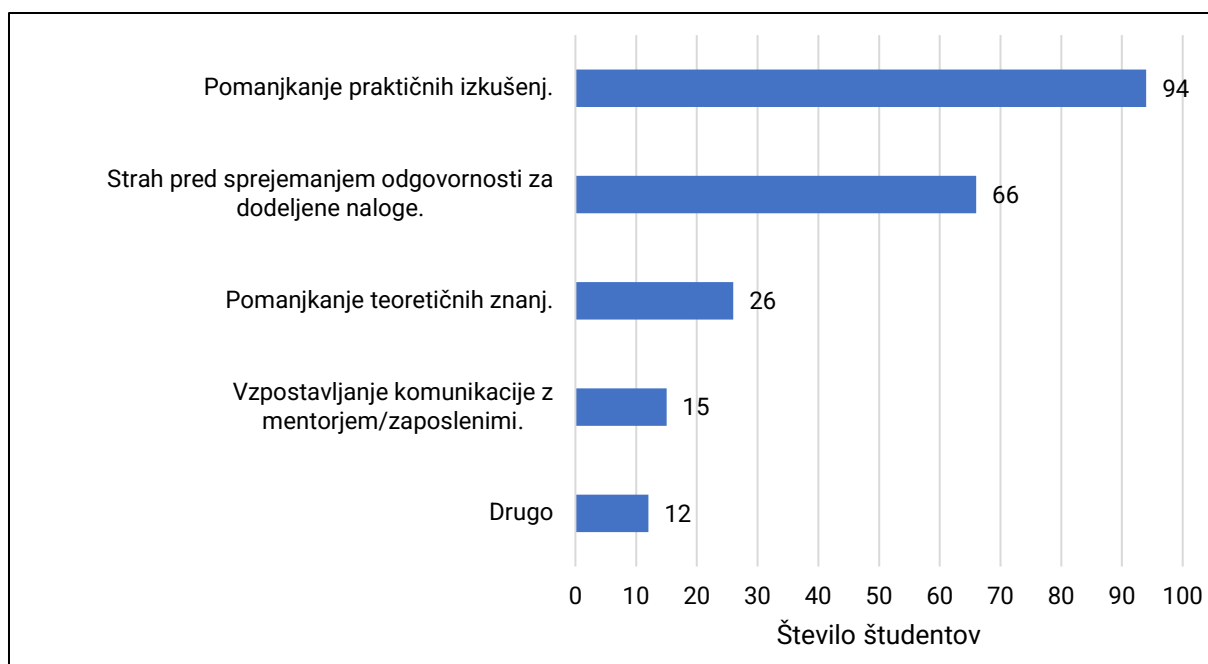

Slika 5. Ali ste izpostavili svoje želje, če ste imeli interes, da bi okrepili kako posebno področje znanja, pomembno za vaš poklic?

S slike 5 je razvidno, da se manj kot polovica študentov (46 %) samoiniciativno odloči izpostaviti področje, na katerem želijo okrepiti svoje kompetence. Tak rezultat ni pričakovan glede na to, da je večina študentov sama izbrala delodajalca za izvedbo PRI. Zanimivo pri tem je, da ni (ne)znanje tisto, ki študenta odvrča od samoiniciativnosti.

Pri številčno najbolj zastopanih programih (Ekonomist, Informatika, Mehatronika, Gostinstvo in turizem) je največja samoiniciativnost vidna v programu Gostinstvo in turizem, kjer je kar 62 % vprašanih izpostavilo svoje želje, tudi če jih po željah mentorji niso vprašali. Sledi program Informatika (48 %), nato program Mehatronika (46 %) in program Ekonomist (41 %).

Zagotovo je na podlagi teh odgovorov smiselno razmisliti o ukrepih, ki bi povečali študentovo samoiniciativnost.

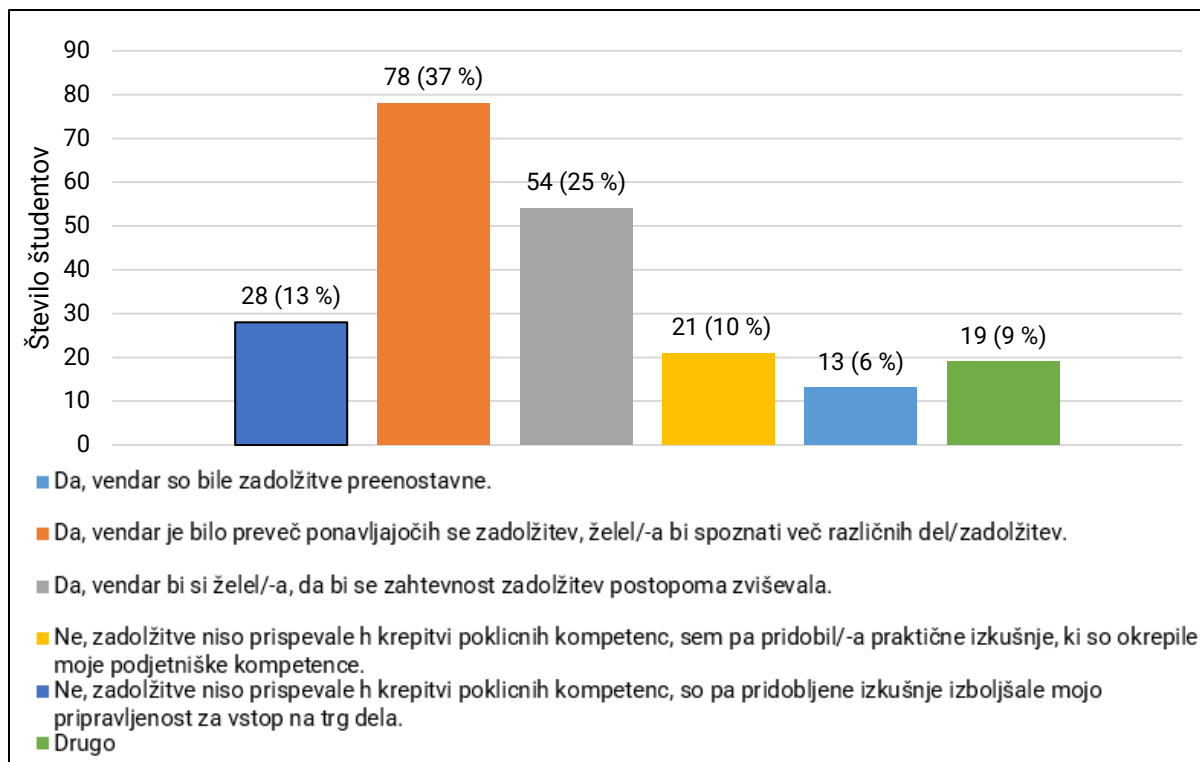
Slika 6. Ovire pri pridobivanju kompetenc

Študenti čutijo kot oviro pri pridobivanju kompetenc predvsem dejstvo, da še nimajo veliko praktičnih izkušenj (44 %), deloma pa je ovira tudi strah pred odgovornostjo (30 %).

Odgovori študentov se razlikujejo po programih. Pomanjkanje praktičnih izkušenj občutijo kot oviro študenti programa Informatika (50 %) in Mehatronika (48 %). Strah pred sprejemanjem odgovornosti pa občutijo kot oviro študenti programa Ekonomist (41 %). Študenti programa Gostinstvo in turizem sicer kot prvo oviro izpostavljajo pomanjkanje praktičnih izkušenj (37 %) in kot drugo strah pred odgovornostjo (29 %). Zanimivo je, da čutijo kot oviro tudi pomanjkanje teoretičnih znanj (16 %).

Predvidevamo, da so ovire, ki jih študenti čutijo, povezane s specifikom posameznih programov in deloma tudi vplivajo na relativno nizko samoiniciativnost pri izražanju želja glede področij, na katerih želijo pridobiti več kompetenc.

Rezultati dajejo smernice organizatorjem PRI v šolah, na kaj je potrebno opozoriti mentorje v podjetjih, ko urejamo PRI študentov iz posameznih programov.

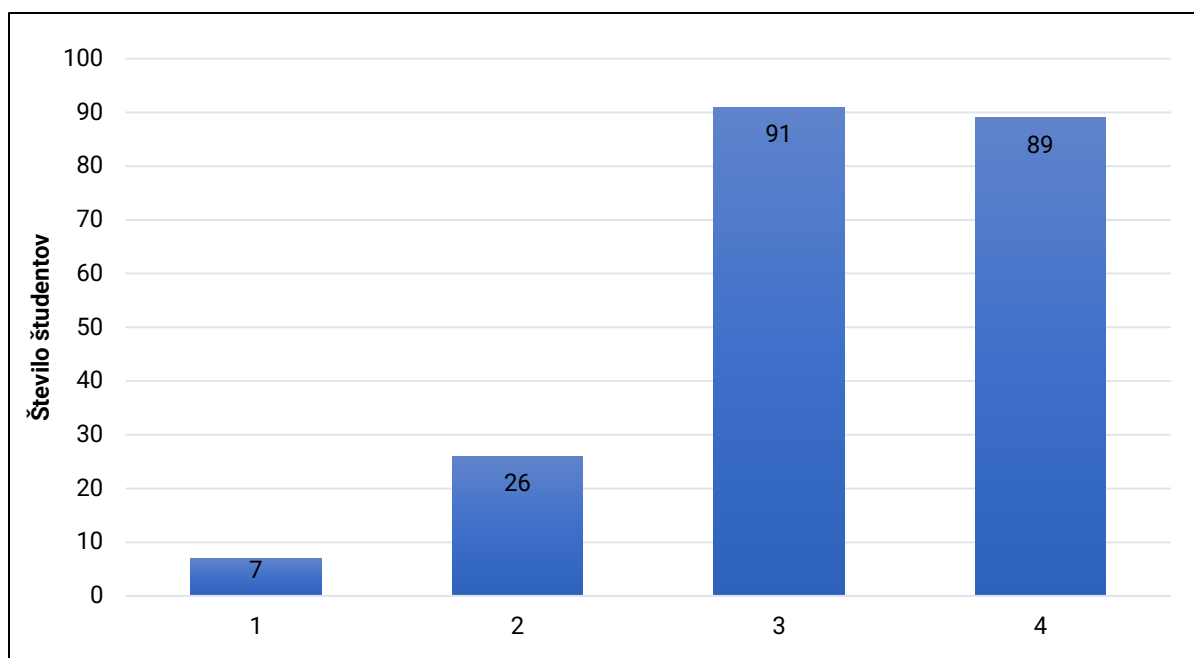

Slika 7. Ali menite, da so bile zadolžitve na PRI takšne, da prispevajo h krepitvi vaših poklicnih kompetenc?

Iz odgovorov lahko razberemo, da 75 % anketiranih meni, da so z izvedbo PRI okrepili svoje poklicne kompetence (160 študentov od 213 je izbralo opcijo odgovorov, ki se začnejo z »Da«). 48 % od teh pa je mnenja, da so opravljali preveč ponavljajočih se zadolžitev.

Pod rubriko drugo so se opredelili taki, ki so v komentarju zapisali, da so okrepili svoje poklicne ali podjetniške kompetence, delo pa je bilo raznoliko, z ravno pravo mero težavnosti in da so se s PRI vsekakor pripravljali za vstop na trg dela.

Rezultati v programih Ekonomist in Informatika kažejo, da si večina študentov želi spoznati več različnih del. Tako je odgovorila polovica študentov v programu Ekonomist in 38 % vprašanih v programu informatika. Študenti programa Mehatronika ter programa Gostinstvo in turizem pa si želijo, da bi se zahtevnost zadolžitev postopoma zviševala; tako meni 28 % vprašanih v programu Mehatronika in 46 % vprašanih v programu Gostinstvo in turizem.

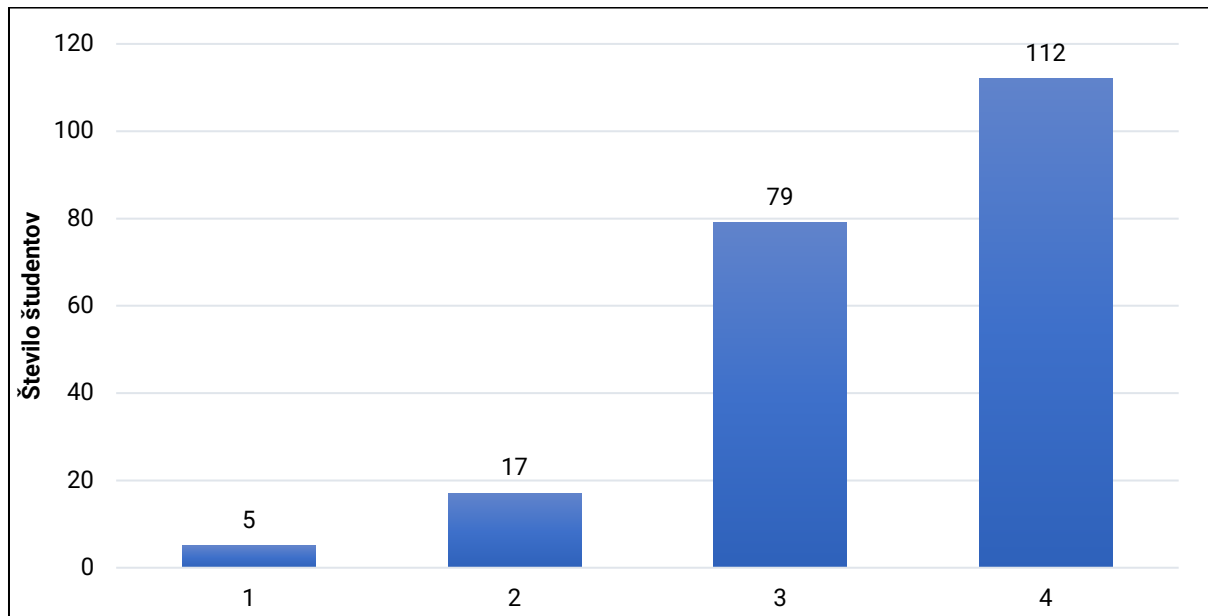
Slika 8. Zadovoljstvo z zadolžitvami na PRI (1 – zelo nezadovoljen, 4 – zelo zadovoljen)

Študenti so ocenili svoje zadovoljstvo z dodeljenimi zadolžitvami na lestvici od 1 do 4 precej visoko. Povprečna ocena zadovoljstva je 3,23. Rezultate podanih odgovorov vidimo na sliki 8. Rezultati se ujemajo s splošnim zadovoljstvom študentov z izvedbo PRI (slika 9).

Tabela 1
Specifični vidiki PRI po prioritetenem vrstnem redu

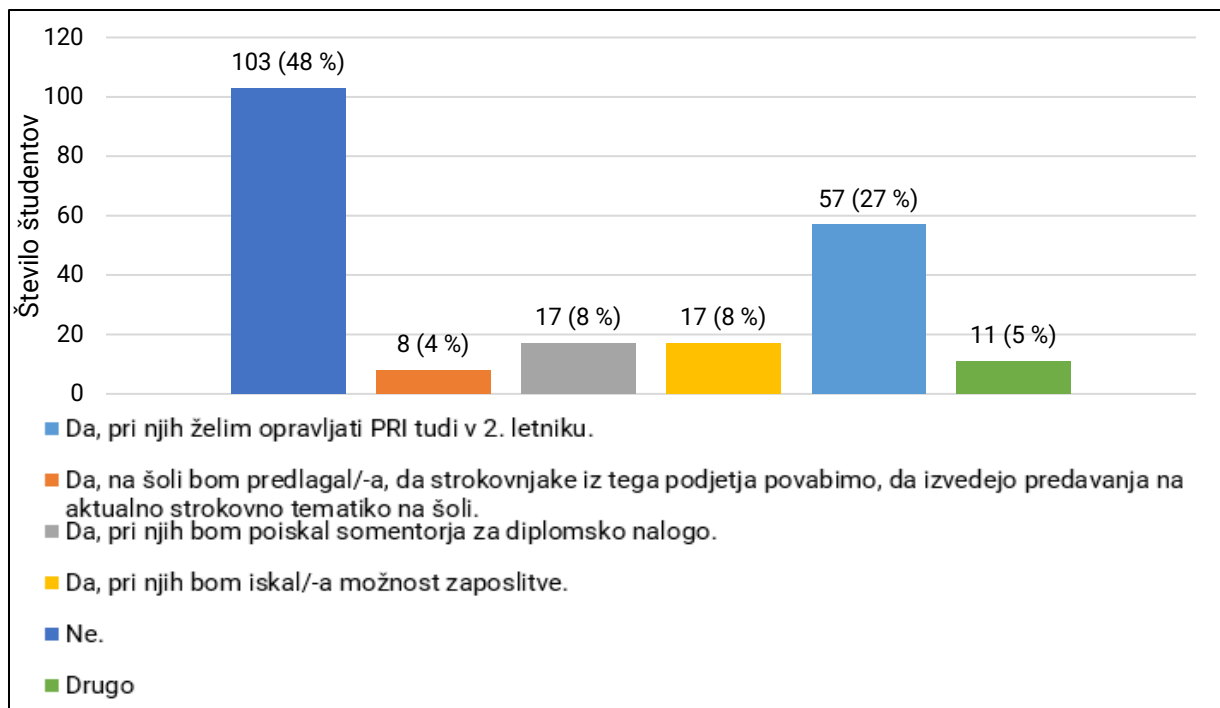
Program	1–Možnost uporabe različnih tehnologij	2 – Komunikacija s strankami/odjemalci	3 – Sodelovanje/stik s strokovnjaki v podjetju	4 – Opravljanje konkretnih zadolžitvev/del	Skupno št. študentov
Ekonomist	9	11	13	15	48
Elektroenergetika		1	1		2
Elektrotehnika	1		1		2
Gostinstvo in turizem	2	11	6	5	24
Gozdarstvo in lovstvo		1	1	2	4
Informatika	21	10	5	12	48
Logistično inženirstvo	3	2	2	2	9
Mehatronika	23	2	4	10	39
Strojništvo	7	1	3	7	18
Varstvo okolja in komunala	3	3	3	4	13
Velnes	1	2	1	2	6
Skupno št. študentov	70	44	40	59	213

Študentom programa Ekonomist se zdi najpomembnejše opravljanje konkretnih zadolžitvev (31 %) in sodelovanje s strokovnjaki (27 %). Študentom programov Informatika in Mehatronika pa se zdi najpomembnejša uporaba različnih tehnologij; tako meni 44 % študentov programa Informatika in 59 % študentov programa Mehatronika. Študenti programa Gostinstva in turizem pa dajejo prednost komunikaciji s strankami (46 %). Odgovori vsekakor odražajo specifikum posameznih programov.

Slika 9. Splošno zadovoljstvo z izvedbo PRI (1 – zelo nezadovoljen, 4 – zelo zadovoljen)

Slika 9 kaže, da je splošno zadovoljstvo z izvedbo PRI zelo visoko. Več kot polovica anketirancev je ocenila splošno zadovoljstvo z najvišjo oceno 4, povprečna ocena pa znaša 3,4 na lestvici od 1 do 4. Visoka ocena zadovoljstva je, med drugim, tudi odraz dejstva, da si je 91 % vseh anketirancev poiskalo podjetje, kjer so opravljali PRI, samo. Predvidevamo, da so izbrali podjetje v skladu s svojimi željami.

Slika 10. Ali bi si želeli nadaljevati sodelovanje s podjetjem, kjer ste opravljali PRI tudi v prihodnosti?

Večina študentov (68 %) želi svoje sodelovanje s podjetjem, kjer so opravljali PRI, nadaljevati tudi v 2. letniku, kar se ujema z visokim zadovoljstvom študentov z izvedbo PRI (slika 9). Načine sodelovanja, ki si jih študenti želijo, kaže slika 10.

57 študentov (27 %) od vseh anketirancev je izbralo opcijo odgovora, da si sodelovanja s podjetjem v bodoče ne želijo nadaljevati. 36 (63 %) od 57 študentov je iz programov Informatika (23 študentov) in Ekonomist (13 študentov); to pomeni 48 % od vseh sodelujočih anketiranih v programu Informatika in 27 % od vseh sodelujočih anketiranih programa Ekonomist. Rezultat lahko povežemo z odgovori na vprašanje o zadolžitvah, ki si jih študenti želijo in vplivajo na njihove kompetence (slika 7). V programu Ekonomist in Informatika si večina študentov želi spoznati več različnih del. Tudi študenti, ki so na vprašanje o nadaljnjem sodelovanju izbrali odgovor »Drugo«, so večinoma navedli, da si želijo spoznati več različnih del.

2.2 PREDLOGI IZBOLJŠAV ZA IZVEDBO PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

Navodila za PRI, ki jih šola oblikuje za delodajalca, so pomembna podlaga, ki daje osnovo izvedbi prakse, zato je smiselno, da v njegovo pripravo vključimo vse deležnike. Na osnovi raziskave je bilo ugotovljeno, da navodila mentorji upoštevajo, torej lahko z njimi dosežemo tudi vključevanje izboljšav v izvedbo.

Poleg navodil za operativno izvedbo PRI je smiselno mentorjem v podjetjih podati tudi smernice, v katerih bi se navedla specifična potreb študentov iz posameznega programa. Raziskava je na primer pokazala, da študenti programa Ekonomist kot oviro pri pridobivanju kompetenc čutijo predvsem strah pred sprejemanjem odgovornosti, ki jo prevzemajo pri opravljanju del, vseeno pa si želijo opravljati več različnih in konkretnih zadolžitvev. Študenti programa Informatika pa si sicer tudi želijo opravljati več različnih del, a prednost dajejo

uporabi različnih tehnologij, kot oviro pri pridobivanju kompetenc pa navajajo pomanjkanje praktičnih izkušenj. Predlagamo, da se srečanja z mentorji in delodajalci obravnavajo tudi kot priložnost, da se podajo izhodišča, na kaj naj bodo mentorji pozorni, ko sprejemajo študente posameznih programov na PRI.

Raziskava je tudi pokazala, da so študenti premalo samoiniciativni v izražanju svojih potreb in želja glede opravljanja del, zato bi bilo potrebno okrepiti njihove komunikacijske veščine. Predlagamo, da se o tem ozavešči predavatelje na šolah, saj lahko ti z vpeljavo ustreznih učnih metod in oblik prispevajo k izboljšanju stanja.

Da bi navezali stik z delodajalci in dvignili nivo komunikacijskih veščin študentov predlagamo uvedbo »on line« klepetalnic študent – delodajalec (npr. v videokonferenčnem okolju Zoom), kjer bi lahko študenti že pred PRI spoznali (potencialne) delodajalce. Na podlagi teh klepetalnic bi lahko študenti izrazili pričakovanja glede kompetenc in področij, ki jih zanimajo. Delodajalci pa bi dobili stik z bodočo delovno silo in jo preko PRI bolj ciljno usposabljali za svoje potrebe. Pogostost izvedbe klepetalnic lahko vsaka šola prilagodi svojim potrebam.

3 ZAKLJUČEK

Cilji raziskave so realizirani.

Odgovori 140 anketirancev (65 %) kažejo, da si mentorji PRI v podjetjih prizadevajo študentom dati priložnost, da okrepijo svoje poklicne in podjetniške kompetence. Iz odgovorov je tudi razvidno, da mentorji upoštevajo navodila šole za PRI, iz česar lahko zaključimo, da je vsebina navodil za PRI, ki jih podjetju/instituciji posreduje šola, zelo pomembna.

Rezultati kažejo, da se manj kot polovica (46 %) študentov samoiniciativno odloči izpostaviti področje, na katerem želijo okrepiti svoje kompetence. Pri tem ni (ne)znanje tisto, ki študenta odvrča od samoiniciativnosti.

Ovire pri pridobivanju znanj in kompetenc so različne. Pomanjkanje praktičnih izkušenj občutijo kot oviro študenti programa Informatika (50 %) in Mehatronika (48 %). Strah pred sprejemanjem odgovornosti pa občutijo kot oviro študenti iz programa Ekonomist (41 %).

Hipoteze raziskave

H1: Večina študentov meni, da so na PRI okrepili svoje kompetence, a so bile zadolžitve preveč enostavne.

Hipoteza ni v celoti potrjena. Iz odgovorov lahko razberemo, da sicer 75 % anketiranih meni, da so z izvedbo PRI okrepili svoje poklicne kompetence, zelo malo študentov (13 % od vseh anketiranih) pa se je opredelilo, da so bile zadolžitve preveč enostavne.

H2: Študenti menijo, da je za njihov poklicni razvoj najbolj pomembno, da na PRI opravljajo konkretne naloge oz. dobijo konkretne zadolžitve.

Hipoteza se je delno potrdila. Študentom programa Ekonomist se zdi najpomembnejše opravljanje konkretnih zadolžitvev (31 %) in sodelovanje s strokovnjaki (27 %). Študentom programa Informatika in Mehatronika pa se zdi najpomembnejša uporaba različnih tehnologij.

H3: Večina študentov je z izvedbo PRI zadovoljna in si želi sodelovanje s podjetjem/ustanovo, kjer so opravljali PRI v prvem letniku, nadaljevati.

Hipoteza je potrjena. Več kot polovica anketirancev je ocenila splošno zadovoljstvo z najvišjo oceno 4, povprečna ocena pa znaša 3,4 na lestvici od 1 do 4. Nadaljevanje sodelovanja si želi 68 % vprašanih študentov.

Povratne informacije študentov o opravljenem PRI so za šolo ključne, saj omogočajo prilagajanje PRI glede na potrebe študentov in potrebe podjetij ter dajejo priložnost za izboljšanje kakovosti mentorstva. Uvedba pogostejšega stika med podjetji in študenti višjih strokovnih šol preko »on-line klepetalnic« bi vsem deležnikom omogočila boljšo pripravo na PRI in na izzive trga dela.

4 VIRI

Zavod RS za šolstvo. (2019). *EntreComp: Okvir podjetnostne kompetence*. Pridobljeno 4. 12. 2023 iz: <https://www.zrss.si/pdf/entrecomp.pdf>